

CAPUT XI.

De tribus mirabilibus quae fiunt in consecratione.

“Venite, comedite etc.” Thema proprium. “Mirabilia opera tua, et anima mea cognoscet nimis.” Vel aliquid simile de mirabilibus operibus Dei vel signis. Tertium principaliter notandum circa Dominici Corporis Sacramentum, sunt mirabilia divinae operationis, tamquam signa sive mirabilia divinae virtutis. Haec mirabilia signa divinae operationis consideranda sunt in tribus: in Dominici Corporis consecratione; secundo in ejusdem possessione; tertio in perceptione. Primo enim corpus consecramus, secundo possidemus, tertio percipimus. Primo in consecratione consideranda sunt et credenda tria mirabilia signa divinae operationis. Primum, quod ibi sub specie panis est verum corpus Christi. Secundum, quod tota substantia panis mutatur in corpus Christi. Tertium, quod mutatur in corpus Christi tota substantia panis, ita tamen quod manent accidentia panis. Primum est mirabile, secundum mirabilius, tertium mirabilissimum. De duobus primis hic potest dici; de tertio in sequenti. Primum mirabile signum in consecratione Sacramenti altaris est, quod ibi sub specie panis est verum corpus Christi, quod de virgine sumpsit: et hoc probatur tribus modis. Primo probatur testimonio fide dignorum; secundo testimonio signorum positivorum; tertio demonstratione miraculorum. Primo probatur primum mirabile testimonio fide dignorum, secundum quod lex dicit Deuter. 15: “In ore duorum aut trium etc.” Audiuntur ergo testes veraces et idonei sufficientes Augustinus: “Accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum:” hoc est, Dei verbum institutum a Christo, profertur super panem, et mox fit sacrum secretum, scilicet corpus Salvatoris sub specie panis. Item Augustinus: “Hoc est quod omnibus modis probare contendimus, Sacramentum Ecclesiae duobus constare: visibili elementorum specie, et invisibili carne Christi et sanguine, sicut persona Christi constat ex Deo et homine.” Ambrosius: “Panem istum quem sumimus in mysterio, utique intelligo, qui manu sancti Spiritus formatus est in utero Virginis, et igne passionis decoctus in ara crucis; panis enim Angelorum factus est cibus hominum.” Gregorius: “Magnum atque pavendum est mysterium; quia aliud videtur, aliud intelligitur. Figura panis et vini videtur, et faciente Domino corpus et sanguis Christi intelligitur.” Eusebius: “Vere unica et perfecta Ecclesiae hostia, fide aestimanda non specie, neque exteriori censenda visu, sed interiori

intellectu; unde caelestis confirmat auctoritas: Accipite, et comedite etc. Recedat ergo omne infidelitatis dubium; quia qui auctor muneris, ipse est testis veritatis.” Secundo probatur idem ratione signorum positivorum. Ratio autem eorum est rem ita esse ut signum. Est autem signum duplex, scilicet hominis, et Dei: hominis artificiale, Dei sacramentale. Signum positivum hominis secundum impositionem hominis significat, et est duplex: nam aliud non continet quod significat, ut circulus vini:¹ aliud continet quod significat, ut pastillum, quod significat carnes et continet carnes intus absconditas. Similiter signum positivum Dei, quod est in Sacramentis secundum impositionem Dei, significat, et est etiam duplex: nam aliud non continet quod significat, ut Sacramenta legalia, quae non efficiunt quod figurant, sicut agnus Paschalis, et similia; et aliud continet quod significat, ut Sacramenta evangelica, sicut Eucharistia: significat enim secundum impositionem Dei rem sacram, scilicet corpus Christi, et continet illud: unde ait: “Hoc est corpus meum.” Signum mansit foris, scilicet species panis, et intus erat corpus Salvatoris. Eccl. 3: Innova signa, et immuta mirabilia;” quasi diceret: Quia vetera signa non continebant gratiam quam figurabant, fac nova, quae continent quod figurant. Augustinus: “Ideo dicuntur Sacramenta quasi sacrae rei signa, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet spirituales. In specie enim panis et vini quam videmus, res invisibiles carnem Christi et sanguinem honoramus.” De hoc supra, sermone 9, circa medium. Tertio probatur idem demonstratione miraculorum. Exod. 34: “Signa faciam, quae nunquam sunt visa super terram, nec in ullis gentibus etc.” Paschasius: “Nemo qui sanctorum vitas et exempla legerit, ignorat quod saepe corporis Christi et sanguinis Sacramenta aut propter dubios, aut certe propter ardentius amantes visibili specie in agni vel pueri forma aut in carnis et sanguinis colore monstrata sint: ut quod latebat mysterio, patesceret in miraculo.” Beato enim Basilio in die Paschae mysteria celebranti Hebraeus quidam se sicut Christianus populo commiscuit, officii volens explorare mysterium; qui vidit infantem partiri in manibus Basilio, et communicantibus omnibus, venit ipse, et data ei hostia vere caro est facta: et servans reliquias abiit in domum suam ostendens uxori suae, narrans quae propriis oculis viderat. Credens ergo ait, Vere horribile et admirabile est Christianorum Sacramentum. In crastino venit ad Basilium, et baptizatus est cum omni domo sua. Idem. Quidam Presbyter erat Aegidius nomine, religiosus valde, qui cum sanctam duceret vitam,

¹ Forte vinum.

coepit piis precibus pulsare Deum, ut sibi monstraret naturam corporis et sanguinis Domini. Venit ergo dies ut idem more solito divina celebraret, et post Agnus Dei procumbens genibus, Creator, inquit, et redemptor omnipotens Deus, pande mihi exiguo in hoc mysterio naturam corporis Christi, ut mihi liceat eam prospicere in forma pueri, quem olim sinus matris tulit vagientem. Et ecce Angelus de caelo veniens affatur: Surge propere, si vis Christum videre. Adest praesens corporeo vestitus amictu quem sacra puerpera gessit. At Presbyter pavidus surgens vidit super aram puerum sedentem. Cui Angelus: Quia Christum videre placuit, quem sub specie panis verbis sacra mysticis, nunc oculis inspicere, et tracta manibus. Tunc caelesti lumine Sacerdos fretus, quod mirum dictum est, in ulnis tremantibus puerum accepit, et pectus proprium pectori Christi adjunxit, deinde perfusus in amplexus dat dulcia Deo oscula, et suis labiis pressit pia labia Christi. Quibus ita peractis restituit puerum in altari, et rursus humi prostratus deprecatur Dominum, ut dignetur ipse verti in speciem pristinam. Et surgens invenit corpus Christi remeasse in formam priorem, et sic sub specie debita communicandi eidem. Secundum miraculum in consecratione Sacramenti altaris est, quod substantia panis mutatur in corpus Christi, quod sumpsit de Virgine; et hoc fit potestate Verbi Dei: quod probatur tribus modis fieri posse: a potestate simili, a minori, a majori. Primo a potestate simili, quia Verbum Dei substantiam unam in aliam commutavit. Hinc legitur Joan. 2, quod Dominus ad nuptias aquam in vinum commutavit: sicut ergo potuit ibi, potest et hic. In similibus enim simile est iudicium: ubi similis praecipit virtus, similis obedit effectus. Secundo probatur a minori, eo quod res quae minus possunt quam verbum Dei, unam substantiam mutant in alteram. Unde sciendum quod providentia Dei mutationes rerum tribus modis fieri voluit praeter quas verbo Dei facit; arte, natura, gratia. Ars enim hominis unam substantiam mutat in aliam, ut patet in vitrifice, qui vilem cinerem mutat in praeclarum et nobile vitrum. Ergo multo magis virtus Verbi Dei potest panem in corpus ejus et vinum in sanguinem commutare. Eccles. 8: "Sermo Dei potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest, quare ita facis?" Eusebius: "invisibilis Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis et sanguinis sui verbo suo secreta potestate facit et commutat." Item natura unam substantiam mutat in aliam, sicut in vite aqua mutatur in vinum; et opera apum succus florum per secreta naturae mutatur in favum: similiter in nobis ipsis panem quem manducamus quotidie, per naturam mutatur in carnem. Ergo multo magis virtus Verbi Dei mutare potest panem in substantiam corporis sui. Item gratia hominis mutat unam substantiam in alteram. Hic Moyses

per gratiam specialem mutavit virgam in serpentem, et aquam in sanguinem. Ergo multo magis virtus Verbi Dei potest mutare panem in corpus suum, et vinum in sanguinem. Ambrosius: "Virgam tenuit Moyses, et projecit in terram, et facta est serpens, et sic vides Prophetica gratia mutatam esse naturam, et majoris esse potentiae gratiam, quam naturam. Quod si tantum valuit benedictio humana ut naturam converteret, quid dicemus de ipsa consecratione divina, ubi ipsa verba Salvatoris operantur? Si ergo quaeris, quomodo potest quod panis est, fieri corpus Christi? Respondeo, consecratione quae fit Christi sermone. Tertio probatur idem a majori, quia Verbum Dei multo facit majora et facere potest, quam quod panem in corpus Christi mutet. Unde "in principio erat verbum," usque "omnia per ipsum facta sunt." Ambrosius: "De totius mundi operibus legitur, quod ipse dixit, et facta sunt etc, Sermo ergo qui potest facere ex nihilo quod non erat, non potest ea quae sunt mutare in id quod non erat? Non enim minus est dare rebus novas quam mutare naturas; et sic quod erat panis ante consecrationem, jam Corpus Christi factum est post consecrationem, quia sermo mutat creaturam. Cum itaque irrationalis creatura et inanimata, scilicet panis, mutatur in melius, scilicet in corpus Christi virtute Verbi Dei, mirum quod peccator homo nec multis verbis, nec beneficiis, nec comminatione nec promissione converti potest de mala vita in bonam?"

CAPUT XII.

De tertio mirabili quod fit in consecratione.

"Venite, comedite etc." Thema proprium: "Mirabilia opera tua etc." Tertium mirabile, imo mirabilissimum signum in consecratione Sacramenti altaris est, quod mutatur in corpus Christi tota substantia panis: sic tamen quod manent panis accidentia, id est, color, sapor et hujusmodi, Christi corpus circumstantia et nostris sensibus objecta. Quod enim in consecratione mutatur panis in corpus Christi, jam probatum est; et quod manent humanis sensibus accidentia, patet. Talis mutatio est supernaturalis, et dicitur proprie conversio, sive transubstantiatio, quia similis ei per omnia non invenitur in natura. Quod tamen ita fieri possit in hoc Sacramento, triplici potest ostendi similitudine. Prima similitudo quod substantia panis possit mutari, ita quod accidentia maneant, sumitur de gratia prophetali. Hinc est quod 4 Reg. 2, Eliseus misit sal in aquas amaras, et conversae sunt in dulces. In qua conversione quatuor consideranda sunt; scilicet continens et contentum, ope-

rans et operatum. Continens est illa species, sive claritas exterior; contentum amaritudo interior, quae transit atque mutatur in quartum, scilicet operatum, idest in dulcedinem, et hoc per tertium, scilicet operans, idest per gratiam prophetalem. Sic est quodammodo in mutatione panis in corpus Christi. Primum, scilicet continens, idest species panis exterior manet. Secundum, scilicet contentum, idest substantia panis mutatur in quartum, scilicet in corpus Christi, et hoc per tertium, scilicet operans, idest per Verbum Dei. Secunda similitudo ejusdem sumitur a conversione spirituali, de qua 1 Reg. 10, dicit Samuel ad Saul, qui significat peccatorem: "Insiliet in te spiritus Domini, et mutaberis in virum alium:", in qua conversione sive mutatione quatuor jam supradicta consideranda sunt: scilicet continens et contentum, operans et operatum. In statu enim peccati noster homo exterior pulcher et sanus; sed homo interior amaritudine peccati et veneno plenus est et aegrotus. Hic dum per spiritum Dei convertitur, specie corporis manente, exterior amaritudo et languor peccati interior in dulcedinem et sanitatem gratiae commutatur. Primum, scilicet species corporis exterior manet: secundum, scilicet amaritudo peccati interior transit in quartum, scilicet dulcedinem gratiae, et hoc per tertium, scilicet per spiritum Dei; et sic fit, ut dictum est, in consecratione corporis Christi. Eugenius ad quemdam conversum: "Quanta et quam celebranda beneficia vis divinae bonitatis operatur! et quod non tibi novum et impossibile esse debeat, quod in Christi substantiam terrena convertuntur, teipsum interroga, qui praeterita vilitate deposita subito novam indutus es bonitatem. In exteriori nihil additum, totum est in interiori mutatum." Tertia similitudo ejusdem sumitur de mutatione naturali. Videmus enim quod ova ponuntur sub ave, ut sub gallina vel sub columba, et per naturam mutantur in carnem, imo in aviculam vivam. In haec mutatione similiter illa quatuor quae jam dicta sunt, possunt inveniri. Ibi enim est continens, scilicet testa, quasi species ovi exterior; et contentum, scilicet vitellum, quasi substantia ovi interior; et operans, scilicet natura; et operatum, scilicet caro pulli. Primum, scilicet testa, species exterior manet, secundum vitellum, sive substantia interior transit et mutatur in quartum; scilicet in corpus pulli vivi, et hoc per tertium operantem naturam. Et mira similitudo: quia diebus aliquibus integra exterius videtur, quasi adhuc sit ovum, quod non est ovum, sed vivi pulli integrum corpus testa velatum. Sicut ergo in hac re columba per naturam, sic in Sacramento altaris spiritus, scilicet per suam omnipotentem virtutem. Si ergo sub ave ponis unum vel duo vel plura ova, vertit ea per naturam interius in carne, testa manente exterius; quanto magis unam hostiam

panis, vel plures in altari, manente specie panis exterius, Spiritus Sanctus eas repente interius in corpus Christi sua virtute convertit? Nota versus de corpore Christi, de hoc quod dicit de substantia panis: non quod sit materia corporis Christi, sed quod panis convertitur in corpus Christi. Corpus de pane, corpus De Virgine natum. Primum conversum, sed materiale secundum. Hic moraliter notandum est, cum irrationalis creatura, scilicet panis, per Verbum Dei et spiritus ejus in melius convertitur; quanta sit peccatoris duritia, qui multis verbis et Spiritus Sancti operationibus ad conversionem non perducitur! Jerem. 5: "Induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti." Haec induratio finalis impenitentia est: cujus triplex est causa. Prima longa consuetudo peccandi; secunda incredulitas de justitia Dei; tertia seductio inimici. De primo Sap. 14: "Invallescente iniqua consuetudine error tamquam lex custoditus est." Jerem. 13: "Si potest Aethiops mutare pellem suam, aut pardus varietates suas, et vos potestis bene agere cum didiceritis malum." Glossa: "Consuetudo peccandi quodammodo in naturam transit." Sed quod hominibus impossibile est, Deo possibile est, ut non Aethiops vel pardus, longaevis scilicet peccatores, suam naturam per se mutare videantur, sed Deus qui in illis operatur. Augustinus: "Vocabas me Domine, et suspirabam ligatus non ferro alieno, sed mea propria voluntate. Velle enim meum tenebat inimicus; et inde catenam fecerat et costringerat me. Quippe ex voluntate perversa facta est libido; et dum servitur libidini, facta est consuetudo; et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas." De secundo Soph. 1: "Visitabo super viros defixos in faecibus suis, qui dicunt in cordibus suis, non faciet bene Dominus, et non faciet male." Glossa: "Tollunt Domini providentiam, putantes quod nec bonis bona, nec malis mala possit reddere, sed omnia casu regantur." Psalm. 13: "Dixit insipiens in corde suo, non est Deus, justus iudex qui judicat peccata: unde sequitur: "Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis." De tertio Oseae 5: "Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Dominum, quia spiritus fornicationis in medio eorum, et Dominum non cognoverunt." Quasi diceret: quia spiritus malignus obsedit eos, et excaecat ut Dominum non agnoscant, et promissionibus falsis seducit, ideo converti non possunt. Eccles. 29: "Repromissio nequissima plurimos perdit." Genes. 34: "Egressa Dina, ut videret mulieres regionis illius. Et vidit eam Sichem princeps terrae, idest diabolus, adamavit, rapuit, dormivit cum ea, et conglutinata est anima ejus cum ea, tristisque blanditiis delinivit, quia mundi prospera, peccata levia, longam vitam false promittit. 3 Reg. 22, dicit Michaeas: "Egressus spiritus ait, ego decipiam Achab. Egrediar, et ero spiritus mendax in ore

omnium Prophetarum ejus, qui dicebant regi, ascende in Ramoth Galaad, et vade prospere, et tradet Dominus inimicos tuos in manus tuas: et in hoc est deceptus. Ingressus enim praelium, quidam percussit eum casu sagitta inter pulmonem et stomachum, et graviter vulneratus mortuus est vesperi. „

CAPUT XIII.

De tribus mirabilibus, quae considerantur in corporis possessione.

„ Venite, comedite. Mirabilia opera tua etc. „ Hic dicendum est de tribus mirabilibus quae fiunt virtute et perfectione consecrationis, et attenduntur in ejusdem possessione, et post consecrationem adhuc nobiscum habemus. Primum mirabile signum, quod in possessione Dominici corporis magna res, scilicet corpus Domini, continetur sub tam parva specie panis: cujus assignatur triplex ratio. Prima ratio est demonstratio magnitudinis sapientiae artificis tantae rei, scilicet Spiritus Sancti. Videmus enim quod artifices quanto sunt in arte sculpendi peritiores, tanto sculpunt imagines subtiliores. Unde si artificibus ostenditur gemmae vel metalli materia valde parva, et rogetur in ea imago fieri subtilissima, minus subtilis artifex respondebit quod eam facere non possit, quod maxime subtilis in arte facile facit. Sic ad demonstrandam sapientiam Spiritus Sancti, sub minima specie Sacramenti facile esse facit totum corpus Christi. Hinc Sapien. 6: Spiritus Sanctus dicitur esse subtilis: non enim potest ei tam subtilem partem panis proponere in altari qui sciat et possit eam in verum corpus Christi convertere. Damascenus: „ Quomodo fiet hoc, ait Virgo, quoniam virum non cognosco? Respondit: Spiritus Sanctus superveniet in te etc. et tu quaeris quomodo panis fiat corpus Christi? Et ego dico tibi, Spiritus Sanctus superveniet, et ipse faciet haec quae super naturam sunt, et super intelligentiam. „ Secunda ratio ad idem est similitudo potentiae Christi cum potentia Dei. Quidquid enim potest Dei Filius per naturam, hoc potest filius hominis propter personae unitatem. Matth. ult.: „ Data est mihi omnis potestas etc. „ Ambros. super illud, „ Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur. „ Non ideo erit magnus, quod ante partum Virginis magnus non fuerit; sed quia potentiam quam Dei filius ante tempora naturaliter habuit, hic erit ex tempore accepturus: quia sicut in unam personam, ita in unam potentiam conveniunt Dei Filius et hominis; sed Dei Filius Verbum Patris illam habuit potentiam, quod minima parte corporis opere Spiritus Sancti de virtute separata se vestivit, et illi se inclusit, secun-

dum illud, Verbum caro factum est. Ergo similem potestatem dedit homini Christo, scilicet ut possit facere corpus suum esse sub minima panis specie, „ Psalm. 98: „ Dominus in Sion magnus „ Sion interpretatur speculum, ut dicit Papias et Augustinus: „ et dubium non est, quod magna imago tam expresse, tam integre apparet in parvo speculo sicut in magno. „ Magnus ergo Dominus in Sion, idest in speculo esse dicitur, quia verum corpus Christi tam integraliter esse sub parva specie panis, sicut sub magna, recte creditur. Tertia ratio ad idem, est sufficiens causa ad finem Sacramenti. Finis Sacramenti est animam fidelem spiritualiter cibare, et contra malum et ad bonum confortare. Causa hujus efficiens est corpus Christi; et id potest tam plene esse sub specie panis parva, sicut sub magna; quia sub utraque aequaliter unitum est Deo, ex qua fluit omnis virtus in Sacramento. Quotacumque enim parva sit species illa panis, ibi est totum corpus Christi per conversionem, sanguis per connexionem, anima per conjunctionem, et divinitas integra per unionem: unde certum est quod habet plenam rationem cibandi spiritualiter, et confortandi animam. Exod. 16: „ Qui minus collegerat, non reperit minus de manna, quam qui plus collegerat. „ Hilarius: „ Ubi pars corporis, idest, minima pars Sacramenti, ibi est et totum corpus. Eadem enim ratio est in corpore Domini, quae in manna, quod in ejus figura praecessit; de quo dicitur: Qui plus collegit, non habet amplius: neque qui minus paraverat, habuit minus: non enim aestimanda est quantitas in hoc visibilis, sed virtus spiritualis. Unde qui multum vel magnum panem consecrat, non habet amplius quam verum corpus Christi ad salutem suam. „ Secundum signum mirabile est, quod unum et idem corpus est in pluribus locis, in pluribus portionibus: et hoc probatur tribus modis. Primo per Prophetam Malachiam, I ad Judaeos: „ Non est mihi voluntas in vobis, ait Dominus, et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum nomen meum in gentibus, et in omni loco sanctificatur et offertur nomini meo oblatio munda, „ Ecce loca plurima exprimit, et unam oblationem mundam fidelium dicit. Exod. 20: „ In omni loco in quo fuerit memoria nominis mei, veniam ad te, et benedicam tibi. „ Memoria nominis Domini sacrificium est altaris, scilicet corpus Christi: quod fieri jussit in commemorationem ejus, hoc fit in multis locis, et in hoc venit unus Dominus ad benedicendum nobis. Secundo probatur hoc per manifestam rationem, quae est quod filius hominis participat potentiam filii Dei propter personae unitatem. Ambrosius: Sicut in unam personam; ita in unam potentiam conveniunt Dei et hominis filius. Unde sicut Dei filius est essentialiter in omnibus rebus; ita dedit filio hominis ut corpus ejus Sacramentaliter esse possit in pluribus